

ס פ ר

שאלות ותשובות יחווה דעת

חלק חמישי

מאשר שודרו ברדיו בכל ערב שבת

במסגרת

פנת ההלכה

בתוספת מרובה

חברתיו וערכתיו בחדש ה' עלי

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

שנת "ראשון לציון" הנה הנם ולירושלים מבשר אתן (תשמ"ג) לפ"ק

פעה"ק ירושלים תוכב"א

יוצא לאור בסיוע בית המדרש לרבנים ודיינים "חזון עובדיה".

לוח המפתחות

הלכות תשעה באב ותענית צביר

סימן

- לח. בדין חליצת נעלים בליל תשעה באב כשחל במוצאי שבת.
לט. עישון סיגריות בתשעה באב ובתעניות צבור.
מ. במנהג אמירת ההפטרה במנחת תשעה באב.
מא. להסתפר ולהתרחץ במוצאי תשעה באב.

הלכות ראש השנה ויום הכפורים

- מב. אמירת פיוטים בין תפלת לחש לחזרה בימים הנוראים.
מג. האם מותר ליחידים לומר בלחש קטעי התפלה עם השליח צבור?
מד. בדין עבירות שבין אדם לחבירו בערב יום הכפורים.

סימן

- מה. פסוק, והוא רחום בערבית ליל יום הכפורים.

הלכות סוכה

- מו. קציצת ענפי עצי פרי לסוכה.
מז. האם ברכת לישוב בסוכה קודמת להמוציא?
מח. אם שכח לברך לישוב בסוכה ונזכר בסוף הסעודה.

הלכות חנוכה ופורים

- מט. אם שכח לומר על הנסים בחנוכה ופורים.
נ. במה שנהגו להעמיד "רב פורים" שמתקף את ראשי הישיבה והמחנכים. ובענין לבישת בגדי גברים לנשים, ולהיפך, בפורים.

חלק יורה דעה

הלכות מליחה

- נא. בדין מליחת תרנגולת בנוצתה כדי למולגה.
נב. בשר שלא נמלח, ונטחן במכונת בשר האם כשר לצלי או אף לבישול.

הלכות בישולי גוים וחקות העכו"ם

- נג. סופגניות של גוים, האם דינם כדין פת נחתום עכו"ם שמותר, או כדין בישולי גוים שאסורים?
נד. תבשילים שבמלון כשר שנתבשלו על ידי טבח גוי.
נה. נשים ומורות בתי ספר בישובי ספר, האם רשאיות להתאמן בנשק להתגונן מפני המחבלים?

הלכות כיבוד אב ואם ויישוב ארץ ישראל

- נו. האם הבן חייב לציית לבקשת אביו ואמו שרוצים שילמד בישיבה תיכונית, ולא בישיבה שלומדים בה תורה כל היום?
נז. האם מותר לצאת לחוץ לארץ לטיול או לסחורה.

הלכות ספר תורה

- נח. ספר תורה שיש בו שלש טעויות או יותר, האם צריך לחזור ולהגיהו מתחלתו ועד סופו?

הלכות אבלות ויום פקודת השנה

- נט. בענין קדיש והפטרה לעילוי נשמת ההורים.
ס. בענין נר חשמל לעילוי נשמה.

בעניני אבן העזר וחשן משפט

- סא. האם מותר לישראל לישא בת כהן, והאם מותר לכהן לישא בת ישראל?
סב. האם מותר לכלה להשאר בגילוי ראש עד לאחר הייחוד?
סג. בענין חומרת האיסור להתרחץ בים מעורב או בריכה מעורבת.

- סד. האם מותר לתושבי מדינת ישראל להשתמש מלשלם מס הכנסה ושאר מסים?
סה. האם חובה על מכונאי נוסע לבוא לעזרתו של נהג שנתקלקלה מכוניתו באמצע הדרך? ובדין צער בעלי חיים אם שייך גם לגבי צער בני אדם.

כללי מרן השלחן ערוך ושיטתו בהוראה.

וארץ מצרים וארץ הצבי, נקבעה הלכה שאין לברך ברכה אחרונה על הקפה, וכן כתב עוד בספרו מורה באצבע (סימן ג' אות צו). ע"ש. וכן פסק הגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (פרשת מסעי אות ט'). וכן פסק המשנה ברורה (סימן רי סק"א), ושכן המנהג.

בפיכוס: השותה כוס תה חם, או כוס קפה חם, אינו מברך אחר השתיה ברכת כורא נפשות רבות, מכיון ששותה אותם לאט ולאט ושוהה בשעת השתיה יותר מכדי שיעור שתיית רביעית. ויש מהאשכנזים שנוהגים לברך ברכת כורא נפשות רבות אחר שתיית תה חם או קפה חם. אבל אנו נוהגים שלא לברך, ואין לשנות. ומכללם של דברים יש ללמוד, שהשותה פרק חם על ידי כף, אינו מברך ברכת כורא נפשות רבות, מכיון ששוהה בשתייתו יותר מכדי שיעור שתיית רביעית. וכן הוא הדין למי ששותה משקה קר ביותר, שיש בו התיבות קרה, ואינו יכול לשתותו בבת אחת, אלא שותהו לאט לאט, אינו מברך אחריו ברכת כורא נפשות רבות, אבל אם שותה כוס מים קרים, או כל משקה קר אחר, ושתה רביעית בבת אחת (שהוא שמונים וששה גרם), צריך לברך ברכת כורא נפשות רבות אחר שתייתו.

סימן כב

שאלה: צבור שמתפללים מנחה לאחר שקיעת החמה, האם בכל זאת יש להתפלל עמחם תפלה בצבור, או עדיף יותר להתפלל ביחוד קודם שקיעת החמה, שהיא תפלה בזמנה לכל הרעות?

תשובה: ראשית כל עלינו לבאר דעת הפוסקים מתי סוף זמן תפלת מנחה, כי הנה במשנה (ברכות כו.) שנינו, תפלת המנחה עד הערב, רבי יהודה אומר עד פלג המנחה. ופירש רש"י, עד הערב, עד השכה. ומשמע דהיינו צאת הכוכבים. אולם תלמידי רבינו יונה שם כתבו, תפלת מנחה עד הערב, אין לפרש עד צאת הכוכבים שהוא לילה ממש, שהרי אמרו בזכחים (נו.) מנין לדם הקרבן שנפסל בשקיעת החמה, שנאמר ביום הקריבו את זבח, מנין לדם הקרבן שנפסל בשקיעת החמה ואילך אינו זמן ביום שאתה זוכה אתה מקריב. ורוצה לומר שמשקיעת החמה ואילך אינו זמן וריקת דם התמיד של בין הערבים, ואמרינן (ברכות כו:), מפני מה אמרו תפלת המנחה עד הערב, שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד הערב, ואם כן כשם שזריקת הדם אין זמנה אלא עד שקיעת החמה, כן תפלת המנחה זמנה עד שקיעת החמה. ע"כ. גם בשלמי הגבורים (ריש פרק תפלת השחר) כתב, יש מרבוחינו הקדמונים שפירשו, שזמן מנחה עד הערב היינו עד שתחשך, ואפשר שמוכרים שזמנה עד צאת הכוכבים, ואין זה מחזור, שמכיון

שמנחה נתקנה כנגד תמיד של בין הערבים, אי אפשר לעבודת התמיד אחר שקיעת החמה, והוא הדין למנחה. ע"כ. אולם רש"י במנחות (כ:) כתב, דם נפסל בשקיעת החמה מפני שאינו ראוי להזרק כלילה, שנאמר ביום צוותו להקריב את קרבניהם, ולמהר נפסל הדם כלילה, וכמו שאמרו בזכחים (נו.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה וכו'. ע"כ. וכן כתב הראב"ה (תענית, סימן תתנה עמוד תריו), דדם הקרבן שנפסל בשקיעת החמה, היינו בצאת הכוכבים, שנאמר ביום הקריבו את זבח, ולא כלילה. ע"ש. ולדבריהם גם תפלת המנחה זמנה עד צאת הכוכבים. וכן העלה השאנת אריה (סימן יו.), שאין הדם נפסל אלא בצאת הכוכבים, והוכיח כן גם מדברי התוספות בריש ברכות (ב.), ובחגיגה (כא.). ושלא כמדברי תלמידי רבינו יונה הנ"ל. ע"ש. ועיין בשו"ת עונג יום טוב סימן יב.

* והנה בתוספות זכחים (נו.) ומנחות (כ:) הביאו בשם רבינו חם, שאף על פי שכל מקום פירוש... שקיעת החמה היינו סוף שקיעה, וכהיא דתענית (יב.) כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית, וקבלה בדיני דהיינו צאת הכוכבים, מכל מקום לגבי דם שנפסל בשקיעת החמה היינו בתחלת שקיעה, וכתבו עוד, ואם תאמר היכי מפעט לה מקרא דביום הקריבו את זבח, והא קיימא לן (בברכות ב:) שעד צאת הכוכבים יום הוא. ויש לומר משום שאם אינו ענין לסוף שקיעה, דנפקא לן (במגילה כ:) מדכתיב ביום צוותו להקריב את קרבניהם, ולא כלילה, תננו ענין לתחלת שקיעה. ויש מפרשים דמדאורייתא אינו נפסל עד צאת הכוכבים אלא דרבנן עבדי הרחקה ופסלוהו מתחלת שקיעה. ע"כ. ולכאורה מסתברא ש"לדעת המפרשים שזה רק מדרבנן, לא התמיד הכמים לפסולו אלא רק לענין קרבן שהוא מצוה מן התורה, ולכן עשו גזר וסייג לפסול מתחלת שקיעה, אבל לגבי תפלת מנחה דרבנן לא התמידו, וסוף זמנה יהיה בסוף שקיעה דהיינו צאת הכוכבים. ובאמת שלפי דברי הגאונים שאין לנו אלא שקיעה אחת, ומיד שנכנסת השמש מעינינו מתחיל זמן בין השמשות, וכמו שהארזך בזה בשו"ת מר"ם אלשקר (סימן צו.), אם כן בעל כרחך דלא סבירא להו כפירוש התוספות דקא משמע לן קרא דביום הקריבו את זבחו לפסול משקיעה ראשונה, אף על פי שיום הוא לכל דבר. ועיין בשאנת אריה (סימן יז) שכתב ליישב אליבא דרש"י דסבירא ליה שהדם נפסל רק כלילה, הא דאצטריך קרא דביום הקריבו את זבח, אף שכבר נאמר ביום צוותו להקריב, י"ל שאף על פי שכבר זרק מתנה אחר ביום, ושאיר כתנות אינן מעכבות הקרבן, אף על פי כן אינו רשאי לזרוק שאר מתנות אחר צאת הכוכבים, מפני שהדם נפסל. ע"ש. ועיין בחידושי רד"ה (בדיני בין השמשות דף מד ע"ד). ע"ש. אולם גם לדברי התוספות דם נפסל בשקיעה ראשונה, וכן גם לדברי הגאונים שאין רק שקיעה אחת, יש לומר שתפלת מנחה זמנה עד צאת הכוכבים, וכמו שכתב בספר מנחת כהן (מבוא השמש, מאמר ב' פרק ה'), שדוקא שחיטת התמיד של בין הערבים היתה כשרה עד השקיעה, ומיד לאחר מכן עבר זמנה, שהדם נפסל בשקיעת החמה מגזרת הכותב, אבל הקרבת התמיד והקטרותו ומנחתו נמשכו מותר לעשותם גם לאחר שקיעה בעת הצורך, וכל שכן שבדיעבד אם נעשו אחר שקיעה כשרים, שעד צאת הכוכבים חשבו יום לענין הקרבנות שמצותם ביום, וכמו שכתבו התוספות זכחים (נו.), ולכן אף שהתמיד היה קרב בכל יום קודם שקיעה, וכדתנן בפסחים (נח.) תמיד נשחט בשמנה ומחצה וקרב בתשע ומחצה, בדיעבד שנקרב